

Program for storbyrettet forskning

Programnotat 2020-2023

Program for storbyrettet forskning er et samarbeid mellom Bergen, Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim, og KS. Programmet skal fremskaffe ny kunnskap til storbykommunene, som skal kunne tas i bruk i storbyenes planlegging og tjenesteyting.

PROGRAM FOR STORBYRETTET FORSKNING

Program for storbyrettet forskning

Storbyene er komplekse og har særegne utfordringer. Siden 1987 har Program for storbyrettet forskning vært en pådriver for å fremme storbyrelevant forskning til nytte for storbyenes planlegging og tjenesteyting.

Programmet finansierer FoU-prosjekter som skal være en støtte for gode strategiske valg, bidra til gjennomføring av byenes målsettinger og utvikling av politikk som møter vesentlige utfordringer. Programmet skal særlig dekke storbyspesifikke kunnskapsbehov som ikke fanges opp av øvrig kommunalforskning eller andre forskningsprogrammer. Programmet finansieres av KS.

Programnotatet viser de strategiske forskningstemaene programstyret vil legge hovedvekt på i perioden 2020–2023. Notatet omtaler også arbeidsmåter i prosjektene.

Hva kjennetegner storbyene i 2020?

Sosiale levekår, integrering og inkludering, tjenesteyting, planlegging, styring og økonomi, samt storbyene som drivkraft i regionen er stadig sentrale og relevante temaer for storbyene. En aldrende befolkning, nye kompetansebehov i arbeidslivet, digitalisering og klimautfordringer vil prege storbykommunene i økende grad framover. Utviklingen stiller nye og høye krav til kunnskapsbehov, organisering og tjenesteyting.

Målet om bærekraftig utvikling er gjennomgående i kommunal sektor. Det kommer til uttrykk både som langsiktig mål, som et gjennomgående perspektiv og i konkrete satsingsområder. Noen bruker det som et bærende prinsipp som legges til grunn i planleggingen, mens andre viser hvordan satsingsområdene de har fastsatt svarer ut FNs bærekraftsmål.

Flere av utviklingstrekkene omhandler sammensatte utfordringer som krever forståelse fra flere perspektiver og ulike fagområder for å finne gode løsninger. I mange tilfeller mangler vi sikker kunnskap om problemet. Utfordringene må løses på tvers av fag, sektor, praksis og forskningsfelt.

Sammensatte utfordringer krever nye arbeidsmåter. Storbykommunene må jobbe smartere for å møte kravene til økt effektivitet, som følge av strammere økonomi og større oppgaver. Kommunene ønsker å utfordre tradisjonelle roller og arbeidsmåter ved økt innbyggerinvolvering og samskaping med ulike samfunnsaktører. Kommunenes organisering og arbeidsmåter vil også endre seg som et resultat av digitalisering, automatisering og teknologisk utvikling.

Prioriterte forskningstemaer

Program for storbyrettet forskning skal bidra til kunnskap om storbyene Bergen, Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim, og bidra til å løse storbykommunenes oppgaver og utfordringer. For programperioden vil vi vektlegge prosjekter innen følgende temaer:

- Klimaendringer, miljøhensyn og bærekraftig byutvikling
- Digitalisering og teknologisk utvikling
- Kommunen som tjenesteleverandør i en ny tid

For alle temaene er stikkord som innovasjon, økonomi, og behov for tverrfaglighet og samarbeid på tvers av sektorer, relevante.

Klimaendringer, miljøhensyn og bærekraftig byutvikling

Klimaendringer og miljøhensyn har stor påvirkning på flere samfunnsområder. Kommunene har satt seg høye mål når det

gjelder reduksjon av klimagassutslipp, det er økt behov for klimatilpasning og mer kunnskap om klimarisiko. Storbyene har en viktig rolle i regionen når det kommer til klima- og miljøspørsmål. Klimabudsjett/-regnskap, måleindikatorer og tiltaksanalyser krever ny kunnskap og metodikk for kommunene.

Hvordan kommunene kan implementere klimatiltak for å gjennomføre den omstillingen som må til for å redusere utslippene, er sentralt. Det er behov for kunnskap om hvordan kommunene klarer å gjennomføre den omstillingen som må til.

Byutvikling, boligbygging og transport må planlegges på en måte som bidrar til reduserte utslipp. Byene skal vokse ved fortetting og transformasjon, heller enn å ta i bruk omkringliggende arealer. Samtidig blir mange sentrumsnære områder forvandlet til bydeler for velstående befolkningsgrupper, mens opprinnelig befolkning flytter ut blant annet på grunn av økte boligpriser. En slik utvikling kalles gentrifisering. Søkelys på levekårsutfordringer, boligforsyning og gentrifisering ved bytransformasjon og fortetting blir viktig i den kommende fireårsperioden.

Både byenes folkehelsearbeid og oppgaver knyttet til samfunnsikkerhet påvirkes av klimaendringer. I tillegg har klimaendringer og det grønne skiftet en sosial dimensjon som det er viktig å ta hensyn til. Omstillingen må være mest mulig rettferdig dersom utviklingen skal være bærekraftig. I

storbyforskningsprogrammet vil vi utforske nærmere hvilke endringer og utfordringer storbyene står overfor på disse områdene, og hva som skal til for å løse dem.

Digitalisering og teknologisk utvikling

Digitalisering skal bidra til bedre tjenester og en mer effektiv offentlig sektor. Det er et mål for både statlig og kommunal sektor å tilby sammenhengende tjenester med brukeren i sentrum, og regjeringen har utarbeidet en felles digitaliseringsstrategi for offentlig sektor for perioden 2019-2025. Storbyene er viktige motorer i digitaliseringsarbeidet i kommunesektoren, og i flere storbyregioner er det etablert klynge- og nettverkssamarbeid mellom kommuner. I utviklingen av digitale tjenester er brukerperspektivet sentralt. Tjenestene må utformes slik at de er hensiktsmessige og forståelige for de som skal bruke dem, og storbyene trenger et sett av metoder for å involvere ulike brukergrupper i slikt arbeid.

En strategisk hovedutfordring for storbyene er hvordan endrede arbeidsmåter på bakgrunn av digital transformasjon vil treffe ansatte i kommunene, og hvordan kommunene må organisere seg for å møte endrede kompetansebehov. Kommunene må være forberedt på nye og endrede forretningsmodeller og kompetansebehov som følge av digitalisering. Storbyene møter krav om gevinstrealisering knyttet til digitaliseringen. Gevinstrealisering har i denne sammenheng mange ulike dimensjoner, som for eksempel bedre kvalitet i tjenestene eller flere tjenester innenfor samme økonomiske ramme. Gevinstene er imidlertid ofte krevende å dokumentere.

Bruk av stordata gir analysemuligheter som kan benyttes både av offentlige og private virksomheter til å utvikle nye og fremtidsrettede tjenester. Med sanntidsdata er det bedre muligheter til å styre ressursbruk og skreddersy tjenestene. Samtidig blir det stadig viktigere med robuste styringssystemer og nødvendig kompetanse for å ivareta informasjonssikkerhet og personvern.

Utfordringer, muligheter og storbyenes rolle knyttet til samordning og samstyring i digitaliseringen av offentlig sektor er et område det vil være relevant for programmet å følge i perioden.

Kommunen som tjenesteleverandør i en ny tid

En sentral oppgave for kommunene er å utvikle gode virkemidler for å sikre at alle inkluderes i skole, arbeid og fritidsaktiviteter. God inkludering på sentrale samfunnsarenaer bidrar til reduserte forskjeller og god livskvalitet, samt økt tillit. For storbyene er en særlig viktig oppgave å motvirke opphopning av levekårsutfordringer, og å styrke tjenestene til utsatte grupper. Områdesatsingene i storbyene, som skal bidra til helhetlig og koordinert innsats i utsatte områder og motvirke negativ utvikling i andre områder, er en viktig del av dette arbeidet.

Et aktuelt spørsmål for kommunene er hvilken rolle kommunen skal ta og hvilken rolle innbyggerne skal ha i tjenesteutviklingen. I utformingen av nye tjenester er det ønskelig at brukerens ståsted og brukerreisen skal være utgangspunkt. Hvordan kan man balansere brukermedvirkning og likebehandling, i bredden av tjenester som kommunen skal levere? Og hvordan kan en sikre en kunnskapsbasert praksis i gjennomføringen av tjenester?

For å lykkes med å skape gode og inkluderende samfunn, og motvirke levekårsutfordringer, er det viktig at velferdsordninger og tjenester fungerer godt og treffer målgruppen. Statlige, kommunale, private og frivillige må samarbeide for å møte utfordringene. Det er nødvendig å få frem gode modeller for slik samskaping. Som demokratisk arena må kommunene legge til rette for innbyggermedvirkning. Samtidig kan de ulike medvirkningsprosessene i sum ha

betydning for maktfordelingen i det representative demokratiet.

Arbeidsmåter i forskningsprosjektene

Sammensatte utfordringer krever forståelse fra flere perspektiver og ulike fagområder. En viktig side ved nye forskningsprosjekter i programmet blir å utforske nye innretninger på forskningsprosjektene, som sikrer relevans for storbyene, kunnskapsutvikling i møte mellom forvaltning og forskning, og utprøving på nye felt og med nye metoder. Ambisjonen er å styrke kunnskapsutviklingen i kommunene gjennom å bruke forskning i utviklingsarbeidet. Det skal legges til rette for felles utforskning av det ukjente gjennom prosessorientert tenkning.

I programperioden vil vi prøve ut nye måter å samarbeide med forsknings- og utredningsmiljøer på, og nye måter å definere prosjekter. Vi vil utforske arbeidsmetoder for samarbeid på et tidligere stadium i prosjektene, og vi ønsker også å gjennomføre utviklingsprosjekter som blir til underveis i prosessen.

Bruk og formidling av resultater

Forskningsresultatene skal formidles slik at de kan tas i bruk av storbykommunene. Ny kunnskap må være relevant for byenes eget arbeid, og/eller i dialog mellom byene og statlige myndigheter. Forskningsmiljøene skal drøfte prosjektresultatene med nettverksgruppen, og vurdere hvordan resultatene kan overføres til kommunene. I programperioden vil vi utforske ulike måter å sikre at kunnskapen fra prosjektene blir kjent i kommunene, og får betydning for praksis.

Hvordan søke om prosjektmidler

Programstyret tar i mot forslag om FoU-prosjekter fra storbyene og behandler dem i tråd med dette programnotatet og storbykommunenes aktuelle interesser. I programperioden vil det også vurderes å gjennomføre åpne, tematiske utlysninger.

Krav til søknadene:

- Problemstillingen skal ha klar storbyrelevans.
- Programstyret legger vekt på at problemstillingene er gode og mulig å forske på når de vurderer innkomne forslag.
- Programstyret prioriterer prosjekter som omfatter flere byer.
- I prosjektutviklingen skal det legges vekt på mulighetene til å bruke og formidle resultatene.
- Programstyret kan stille betingelser for å gi støtte eller bevilgning, og kan be om ny behandling på senere møte.
- Dersom prosjekter er på et skissestadium vil programstyret og sekretariatet ha dialog med forslagsstiller om videre bearbeiding. Det er viktig å trekke med kommunenes fagmiljøer i prosjektarbeidet.

Organisering av programmet

Programmet ledes av et programstyre der de fem byene og KS er representert.

Programstyret møtes fem ganger i året for å vurdere prosjektsøknader.

For hvert av prosjektene opprettes en nettverksgruppe med representanter for byene og KS. Disse skal være fagpersoner på området prosjektet dreier seg om. Nettverksgruppen fungerer som en referansegruppe for prosjektet, og skal i tillegg bistå med relevant informasjon fra byene til oppdragstaker. For hvert prosjekt utnevnes også én prosjektførende by. Prosjektførende by er kontraktspart, og kontaktpunkt for leverandør. Prosjektførende by skal koordinere arbeidet til nettverksgruppen.

Oslo kommune ved byrådsavdeling for finans er sekretariat for programmet.

Kontakt

Ta kontakt med programmets sekretariat for å diskutere prosjektforslag eller be om informasjon:

Kristin Horn Bringedal – tlf. 911 74 735 –
kristin.bringedal@byr.oslo.kommune.no

Pia Dybvik Staalesen – tlf. 950 54 091 -
pia.staalesen@byr.oslo.kommune.no

Program for storbyrettet forskning,
c/o Byrådsavdeling for finans, Oslo kommune,
Rådhuset, 0037 Oslo

Vår nettside:

<https://www.ks.no/fagomrader/forskning-og-utvikling-fou/forskning-og-utvikling/program-for-storbyforskning/>

